

Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

(ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս)

Հայաստանի գիտությունը միշտ էլ հպարտացել է Գյումրու զավակների՝ գիտության մեջ ունեցած մեծ ավանդով: Ես կհիշեի ակադեմիկոսներ Շահինյանին, Համբարձումյանին, Սահակյանին, Թալալյանին, տարբեր գիտությունների ասպարեզում հեղինակավոր շատ դեմքերի, էլ չեմ խոսում մեր գրականության ու արվեստի հսկաների՝ Շերամի, Իսահակյանի, Շիրազի և այլոց մասին: Այսօր Գյումրիում ակադեմիական երեք հիմնարկությունների, բազմաթիվ բուհերի առկայությունը վկայում է, որ քաղաքն աղետից հետո սկսում է ապրել մաս գիտական կյանքի զարթոնք: Դրանում, անկասկած, իր տեղն ու օրավոր աճող դերակատարումն ունի Շիրակի հայագիտական կենտրոնը:

Իհարկե, 10 տարին գիտահետազոտական հիմնարկի համար մեծ ժամանակ չէ: Սակայն այդ տարիների ընթացքում մեր Ակադեմիայի այս կենտրոնում հասցրել են բավական գործ կատարել Շիրակի տարածաշրջանի հնագիտական, ազգագրական և հայագիտական այլ բնույթի հետազոտությունների ոլորտներում: Հայագիտության՝ որպես մեր նորանկախ երկրի համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող գործոնի ըստ ամենայնի խթանումը մենք համարում ենք Գիտությունների ազգային ակադեմիայի առաջնահերթ հիմնախնդիրներից ամենակարևորը: Խոշոր համալիր ծրագրեր են մշակվում՝ ապահովելու համար երկրում հայագիտության զարգացման բարձր մակարդակ և լավագույն հնարավորություններ: Դեռ իրենց գիտական արժեքմանն են սպասում մեր ժողովրդի հոգևոր և նյութական բազմաթիվ գանձեր ու անսպառ հարստություններ: Հիմա այս կարևոր գործին է լծվել մաս մեր Ակադեմիայի ամենաերիտասարդ հայագիտական ստորաբաժանումը: Մենք գոհ ենք նրա աշխատանքի արդյունքներից: Եղել են Շիրակի կենտրոնում, գրուցել նրա աշխատակիցների հետ, ի մոտո ծանոթացել են նրանց աշխատանքին: Մեծ հաջողություններ են ցանկանում նրա երիտասարդ ու ստեղծագործ գիտական անձնակազմին: Կասկած չունեմ, որ շենքային պայմանների մոտալուտ արմատական բարելավումը կենտրոնի համար կբացի գործունեության նոր ոլորտներ, որոնց մասին ինձ պատմել են: Ուզում եմ մաս ավելացնել, որ կենտրոնի ստեղծումով հասումացել է ակադեմիական երեք կառույցների հիմքի վրա Գյումրիում ԳԱԱ մասնաճյուղ բացելու դեռ կես դար առաջ պլանավորված, բայց չիրականացած ծրագիրը, մասնավաճող որ ներկայումս քաղաքն արդեն ունի Ակադեմիայի իր տեղական թղթակից անդամները, որոնք աշխատում են Գյումրիում: Սա կարևոր է մասնաճյուղ ունենալու համար: Հույս ունենք, որ առաջիկայում այստեղից Ակադեմիայի անդամներ էլի կունենանք, կավարտվի շենքի կառուցումը, և ԳԱ նախագահությունը ձեռնամուխ կլինի մասնաճյուղի ձևավորմանը:

Վլադիմիր ԲԱՐԻՍՒԴԱՐՅԱՆ

(ԳԱԱ ակադեմիկոս)

Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական հաստատությունները տեղավորված են գերազանցապես Երևանում: Երկար տարիներ, տասնամյակներ անընդհատ խնդիր էր դրվում, հատկապես ԳԱԱ նշանավոր պրեզիդենտ ակադեմիկոս Վ.Համբարձումյանի կողմից, որպեսզի դրանք բաշխվեն մաս Հայաստանի մյուս մարզերում: Մինչև այժմ տարվող այդ ջանքերից հաջողվել է միայն հայագիտական և հասարակական գիտությունների բնագավառում Գյումրիում ունենալ մի կենտրոն: Որևէ այլ մարզում հասարակական գիտությունների գծով ակադեմիական հաստատություն չունենք: Գյումրիում 10 տարի առաջ ստեղծված հայագիտական պատմամշակութային այս կենտրոնը այդ տարիների ընթացքում լայն գործունեություն ծավալեց: Այն ստեղծվեց Գյումրիում, որովհետև Գյումրին ազգագրական, բանահյուսական, պատմագիտական առումներով մեր ամենահարուստ շրջաններից մեկն է՝ ավանդույթները լավ պահպանած: Եվ պետք է ասել, որ 10 տարվա ընթացքում կենտրոնը՝ ոչ մեծ կազմով, մասնավաճող նյութական ծանր վիճակում, բավական մեծ աշխատանք կատարեց:

Կենտրոնը ղեկավարում է մեր լավ գիտնականներից մեկը՝ Ս. Հայրապետյանը, որը կարևոր գործ արեց, և բավական է ասել, որ հրատարակչական մեծ դժվարությունների պայմաններում 9 հատոր գիտական աշխատություններ հրատարակեց: Եվ այդ 9 հատորները գավառական որակով արված աշխատանքներ չեն, այլ՝ գիտական բարձր մակարդակով և՛ պատմական, և՛ ազգագրական, և՛ հնագիտական, և՛ երաժշտագիտական լուրջ ուսումնասիրություններ: Ամեն տարի գիտական լուրջ նստաշրջաններ են կազմակերպվում, և դրանց ամենագործուն մասնակցություն են ունենում Ակադեմիայի մեր հասարակագիտական բոլոր օջախները՝ Հնագիտության և ազգագրության, Արևելագիտության, Պատմության, Արվեստի, Լեզվի, Գրականության, Փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի ինստիտուտները: Մենք մեծ նշանակություն ենք տալիս այդ կենտրոնին, որն սկզբում փոքր էր և գտնվում էր Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի կազմում՝ որպես մասնաճյուղ, իսկ այժմ մեր Ակադեմիայի հայագիտական և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի կարևոր ստորաբաժանումներից մեկն է: Ջանքում ենք կենտրոնին օգտակար լինել, որպեսզի այստեղ ավելի մեծ ծավալի աշխատություններ կատարվեն: Փոքրաքանակ, բայց շատ լավ կադրերի և սուղ ֆինանսական միջոցների պայմաններում կենտրոնը կատարում է շատ մեծ, կարևոր գործ, արժեքավոր աշխատանք Շիրակի հայագիտական ուսումնասիրության բնագավառում:

Կենտրոնը բոլորեց իր հոբելյանը՝ առաջին 10-ամյակը: Հոբելյանը նաև նրա համար է, որ անցյալն ամփոփեն և ապագան նախատեսեն: Կարծում եմ՝ ԳԱԱ-ն ավելի կընդլայնի իր օժանդակությունը թե՛ ֆինանսատնտեսական, թե՛ հրատարակչական առումով, որպեսզի կենտրոնը հնարավորություն ունենա ընդլայնելու իր գործունեությունը Շիրակին նվիրված նոր ուսումնասիրությունների իրականացման, գիտական նոր կադրերի պատրաստման ուղղությամբ, ավելի խորացնի ու ծավալի իր կապերը ներսում և դրսի գիտական աշխարհի հետ և իրավամբ դառնա նաև հանրապետությունից դուրս ճանաչված հայագիտական օջախ:

Աշոտ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

(ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր)

1991թ. անկախության ձեռք բերումից հետո, անկասկած, Ազգային գիտությունների ակադեմիայի տեղն ու դերը մեր հասարակության մեջ խիստ բարձրացավ, չնայած գտնվեցին նաև մարդիկ, որոնք ձեռնոց նետեցին Ակադեմիային և գտնում էին, որ մեր նոր ժամանակներում այսպիսի հզոր գիտական կառույց մեր փոքրիկ հանրապետությանը պետք չէ: Բայց, բարեբախտաբար, այդ ժամանակներն անցան, և իրողություններն ու արժեքները իրատեսորեն գնահատելու կարողությունը մեզանում հաղթեց: Եվ ոչ միայն մնան մոտեցումը հարքանակեց, այլև մեր գյուրեցի գործընկերները կարողացան ապացուցել, որ Գյումրին երկրաշարժից հետո եթե իսկապես լիարժեքորեն պիտի վերականգնվի և գտնի իր ազգային նախկին նկարագիրը, նա պետք է ունենա ազգային ակադեմիայի Շիրակի մասնաճյուղ: Երբ Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնը 10 տարի առաջ ստեղծվեց, շատ շատերիս մեջ, պետք է ասեմ, նաև իմ մեջ լուրջ կասկածներ կային: Դրված էր Երևանում ԳԱԱ-ի վերացման խնդիրը, ես սա ասում եմ ամենայն լրջությամբ: Բնականաբար, թող ներվի ինձ այս բաղի համար, «զավառ» համարվող Գյումրիում, ըստ երևույթին, շոայլություն էր դիտվում մնան կենտրոն ստեղծելը: Բայց բարեբախտաբար հարեց ողջախոհությունը: Կենտրոնը ստեղծվեց և 10 տարիների ընթացքում ապացուցեց, որ ինքը ոչ միայն ապրելու իրավունք ունի, այլ նաև ԳԱԱ հայագիտական բաժանմունքի համակարգում իր շատ լուրջ տեղն ունի: Շատ ուրախալի է, որ այն դիմացավ բոլոր փորձություններին և ունեցավ նաև իր դիմագիծը՝ սկզբում Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի հենքի վրա, իսկ հետո, հաջողությունների այս բովով անցնելով, նա նաև նվաճեց ինքնուրույն լինելու իրավունքը: Մինչև վերջերս էլ ոմանք դեռևս թերահավատ էին. արդյոք նպատակահարմա՞ր էր Գյումրիում մնան կենտրոնի ստեղծումը, զուգահեռներ էին անցկացնում հանրապետության այլ մարզերի հետ՝ առաջարկելով մույն տրամաբանությամբ մնան կենտրոններ ստեղծել նաև Սյունիքում, Լոռիում: Նույնիսկ փորձեր եղան, բայց ոչինչ չստացվեց: Մինչդեռ գյուրեցի մեր գործընկերները հաջողությամբ պսակեցին իրենց նպատակը: Նախ, որ դա նրանց տարիների երազանքն էր, երկրորդ, որ

հանրապետության երկրորդ քաղաքն իր տեղական լուրջ գիտական ներուժն ուներ, որով միշտ էլ սնել է մայրաքաղաքին: Եվ վերջապես, մեր իրականության մեջ, Շիրակը, մասնավորապես Գյումրին ազգային նյութական ու հոգևոր ինքնատիպ ու մեծարժեք մշակույթի կրող է, և շատ ուրախալի է, որ մնա կենտրոնի ստեղծումով Գյումրու նկարագիրն ազգային իմաստով շատ ավելի հստակ դարձավ: Այն ժողովածուները, մենագրությունները, որոնք պատրաստվեցին կենտրոնում, այն գիտական արտադրանքը, որ տրվեց այստեղ տասը տարիների ընթացքում, մեկ անգամ էս ապացուցում են, որ այս կենտրոնն իսկապես հայագիտական հետազոտություններ կատարող մեր հիմնարկներին շարքում իր ուրույն տեղն ու նկարագիրն ունի:

Սևաղա ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

(ԳԱԱ քղթակից անդամ, գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր)

Այսօր 10-ամյա հետազոտությունից արդեն կարելի է փաստել, որ Շիրակի Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի գոյության առաջին տասնամյակը եղել է նրա կազմակերպման, ձևավորման, ինքնահաստատման, արդյունավետ գործունեության, համընդհանուր ճանաչման և ընդլայնման անախաղեպ տարիներ:

1997թ.-ի աշնանը հիմնադրված Շիրակի հայագիտականը փաստորեն ԳԱԱ Երկրագիտության և իմօթենրային սեյսմաբանության ինստիտուտից և ՀԿԲ-ի բազայի վրա ստեղծված հատուկ փորձակոնստրուկտորական տեխնոլոգիական ինստիտուտից հետո դարձավ երրորդ ակադեմիական օջախը Գյումրիում: Կարծում եմ՝ սա արդեն լուրջ փաստարկ է Գյումրիում Գիտությունների ազգային ակադեմիայի Հյուսիսային բաժանմունք ունենալու անհրաժեշտության օգտին:

Երիտասարդ հայագետների մի ստվար խումբ, չնայած ընդհանուր առմամբ գիտությամբ զբաղվելու համար անչափ ամբարձնապաստ պայմաններին, լրջորեն և մեծ արդյունավետությամբ է այստեղ զբաղվում հնագիտության, պատմության, ազգագրության, ժողովրդական երաժշտության, էթնոսոցիոլոգիայի ու բանահյուսության ոլորտներում Շիրակի հարուստ պատմամշակութային ժառանգության ուսումնասիրմամբ: Մաղթում եմ Հայագիտականին նոր հաջողություններ:

Խաչիկ ԲԱԴԻԿՅԱՆ

(բանասիրության դոկտոր, պրոֆեսոր)

Շնորհավորում եմ Շիրակում այս գիտական օջախի հիմնադրման 10-ամյակը: Հրաշալի գործ կատարեց մեր ազգային ակադեմիան՝ այս տարածքում հիմնելով գիտական մի կենտրոն, որը մեծ դերակատարում ունեցավ և, վստահ եմ, հետագայում էլ կունենա Շիրակի պատմամշակութային ժառանգության, ազգային ավանդույթների, բանահյուսության, արվեստի ու բազմազան արհեստների ուսումնասիրության ասպարեզում: Քանիցս առնչվել եմ կենտրոնի գիտնականների հետ և զարմացած եմ այդ շնորհալի մարդկանց դժվարություններից չերկնչելու, կամքի, ջանասիրության ու գյումնեցիական պատվախնդրությամբ աշխատելու պատրաստականության վրա:

Սերգեյ ՆԱԶԱՐԵԹՅԱՆ

(երկրագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր)

Գիտական կենտրոնի կայացման համար 10 տարին մեծ ժամանակաշրջան չէ, որովհետև այդ ընթացքում պետք է իրականացնել մի շարք կազմակերպչական, որոնողական աշխատանքներ, մասնավորապես, լուծել մասնագետների խնդիրը, ընտրել հետազոտական առաջնահերթ ուղղությունները, նորմալ աշխատանքային պայմաններ ստեղծել, կապեր հաստատել այլ, նաև միջազգային գիտական կառույցների հետ և այլն: Ի պատիվ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի՝ պետք է ասեմ, որ այդ կարճ ժամանակամիջոցում նրանց հաջողվել է իրականացնել թվարկածս աշխատանքները, ստեղծել մնայուն արժեք ներկայացնող գործեր, հրատարակել «Գիտական աշխատություններ»-ի մեկ տասնյակ հատորներ, կազմակերպել գիտաժողովներ, կապեր հաստատել տարբեր, նաև միջազգային գիտական հեղինակավոր կենտրոնների հետ: Կենտրոնն ունի բարձրակարգ պատմաբաններ, ազգագրագետներ,

հնագետներ, երաժշտագետներ, ընդ որում գիտաշխատողների 80 տոկոսից ավելին ունի տարբեր գիտական աստիճաններ, իսկ սա շատ կարևոր ձեռքբերում է:

Այս բոլորը խոսում են այն մասին, որ կա լավ կազմակերպություն, լավ գիտական օջախ, հիանալի բազա է ստեղծվել հետազա հետազոտությունների համար: Ընդհանուրում են առաջին հերթին աշխատակիցներին, երկրորդը՝ մեր մարզի ազգաբնակչությանը, բոլորիս՝ կենտրոնի ստեղծման 10-ամյակի կապակցությամբ: Մենք մարզում իսկապես խիստ կարիք ունենինք այսպիսի մշակութային, գիտական օջախի: Ի վերջո, մարզի, երկրի դեմքը ցույց տվողը մշակույթն ու գիտությունն են:

Վարդևան ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

(մանկավարժության դոկտոր, պրոֆեսոր)

Հիմնադրման առաջին իսկ օրերից ԸՀՀ կենտրոնը լծվել է հայագիտական հետազոտությունների շնորհակալ գործին՝ զարգացնելով այս բնագավառի լավագույն ավանդույթները, ստեղծելով նորերը: Այսօր այլևս անառարկելի է նրա դերը Այրարատ աշխարհի Շիրակի պատմական գավառի հարուստ ազգագրության ու բանահյուսության, հնագիտության ու վիճագրության ուսումնասիրման բնագավառում: Դրանց արդյունքները մենք տեսնում ենք կենտրոնի կողմից հրատարակված ժողովածուներում: Հատկապես կարևորում ենք այն սերտագույն համագործակցությունը, որ ստեղծվել է կենտրոնի ու Գյումրու ամենահին ու հեղինակավոր բուհի՝ մանկավարժականի հայագիտական ամբիոնների միջև:

Գուրգեն ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

(բանասիրության դոկտոր, պրոֆեսոր)

Դուք՝ շիրակցիներդ, այս տեսակետից հրաշալի օրինակ եք ծառայում մեր հայրենիքի բոլոր տարածաշրջանների համար: Դուք արդյունավետ եք օգտագործում ձեր խոշոր գիտական ներուժը և մանրագին ուսումնասիրում ու դրանով իսկ արժևորում եք ձեր անգուգական բնաշխարհի հնագիտական, ազգագրական, մշակութային հուշարձանները, սովորույթներն ու կենցաղը, որոնք հայ ժողովրդի կյանքում ունեն իրենց ուրույն տեղը: Դեռևս Բագրատունյաց հզոր տոհմի իշխանության ժամանակներից սկսած և դրանից էլ շատ առաջ Շիրակն ունեցել է ազգագրության, բանահյուսության և մշակութային հարուստ ավանդներ, որոնք առ այսօր ներկա սերունդը, ի դեմս ձեզ, պահում-պահպանում է արժանապատվորեն:

Արդեն 10 տարի է՝ ձեր Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնն իր գործում ու արգասավոր մասնակցությունն է բերում մեր համրապետության գիտական մտքի առաջընթացին: Ասածիս խոսում վկաները կենտրոնում իրականացվող գիտական տարբեր ծրագրերն են, նաև ձեր կողմից պարբերաբար հրատարակվող «Գիտական աշխատություններն» են, որոնցում հրատարակվելը պատիվ է գիտության ուղին բռնած ամեն մի մտավորականի համար:

Սամսոն ԴԱՎԱՅԱՆ

(տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր)

Տարիներ առաջ, երբ երկիրը նոր էր անկախացել, և Գյումրին էլ դեռ խորությամբ կրում էր աղետի հետքերը, նման կենտրոն ունենալու գաղափարը թվում էր անիրագործելի: Մակայն մեծ ձգտումները ծնում են մեծ գործեր: Այդ ձգտումը կար, և այսօր Գյումրիում այդ ակադեմիական կենտրոնը հաջողությամբ գործում է, օր օրի մեր մարզի ու հանրապետության գիտական կյանքում նրա դերը դառնում է ավելի զգալի:

Արարատ ԱՂԱՍՅԱՆ

(արվեստագիտության դոկտոր)

Դժվար է գնահատել Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի դերն ու նշանակությունը Շիրակի մշակութային մասունքների գիտական ուսումնասիրության գործում, որը վերջին տասնամյակում մեծ թափ է առել:

Մենք բարձր ենք գնահատում սերտ կապերն ու ստեղծագործական շփումները, որոնք հաստատվել են Շիրակի հայագիտական կենտրոնի և Արվեստի ինստիտուտի միջև, որոնք իրականացվում են ի շահ հայ արվեստի վաղվա օրվա, ի նպաստ նրա հետագա առաջընթացի: Մեր ինստիտուտի գիտնականներից շատերն ակտիվորեն մասնակցում են կենտրոնի կողմից Գյումրիում պարբերաբար անցկացվող Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությանը նվիրված հանրապետական խոշորամասշտաբ գիտական նստաշրջանների աշխատանքին, Ձեր արվեստաբաններն իրենց գիտական ատենախոսությունները հաջողությամբ պաշտպանել ու պաշտպանելու են Արվեստի ինստիտուտի գիտական աստիճանաշնորհման մասնագիտական խորհրդում: Եվ վերջապես, կենտրոնի գիտական աշխատությունների հրատարակված ամենամյա ժողովածուներում Դուք սիրահոժար էջեր եք տրամադրում նաև Արվեստի ինստիտուտի գիտնականներին: Մենք ուրախ ենք ձեր ձեռքբերումներով:

Ջենմա ԲԱՌՆԱՍՅԱՆ

(բանասիրության բեկնածու, դոցենտ)

Շնորհավորում եմ Շիրակի հայագիտականի 10-ամյակը: Իսկապես կայացած կառույց է, որը 10 տարի շարունակ գիտական հասարակության ուշադրությունը բեռնել է Գյումրու տարածաշրջանի ավանդույթների, ճարտարապետության, հնագիտության, բարբառների (սա հատկապես եմ նշում, քանի որ ինքս զբաղվում եմ դրանցով և երկու տարին մեկ պարբերաբար այստեղ գումարվող գիտաժողովների ժամանակ ներկայանում եմ Գյումրու տարածաշրջանի բարբառների ուսումնասիրությանը): Ահա իմ գյումրեցի գործընկերների այդպիսի ակտիվ գործունեությունը ցույց է տալիս, որ կառույցը ոչ միայն կայացել է, այլև կարծես իր ձեռքն է վերցրել նախաձեռնությունը և արժանապատվորեն մրցում է հանրապետության մայրաքաղաքի շատ ու շատ գիտական հիմնարկների հետ: Միանգամայն արդարացված էր Գյումրիում Հայագիտական կենտրոն ստեղծելու Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախաձեռնությունը: Այդ կենտրոնը, կարելի է ասել, ոչ միայն դարձել է հանրապետության լավագույն գիտական հիմնարկներից մեկը, այլև ունի փայլուն ապագա: Դրանում չեմ կասկածում:

Հայկ ՀԱՐՈՅԱՆ

(փիլիսոփայության բեկնածու, դոցենտ)

Հիրավի, 10 տարի առաջ՝ 1997-ին, Գյումրիում մնան գիտական կենտրոնի ստեղծումը նշանակալից իրադարձություն էր ոչ միայն Շիրակի մարզի, այլև հանրապետության մտավոր կյանքում, քանզի անցած տասը տարիների իր գիտական գործունեությամբ կենտրոնը որոշակիորեն նպաստեց տարածաշրջանում գիտական մտքի աշխուժացմանը, մտավոր ներուժի պահպանմանն ու զարգացմանը: Եվ իր հիմնական առաքելությունն իրականացնելիս, այն է՝ Շիրակ աշխարհի նյութական ու հոգևոր արժեքների հետազոտության ոլորտում գիտական լուրջ պրպտումներով նոր շունչ և թարմություն բերեց հայագիտության մեջ: Թող որ հետագա տասնամյակները կենտրոնի համար լինեն նորանոր ձեռքբերումների, նաև միջազգային ճանաչման ու գնահատման արգասավոր տասնամյակներ: